

(ideálnim) kandidátom, (ideálnim) študentom a (ideálnim) absolventom. Dochádza k záveru, že ideálne typy nejsou vždy chápané stejně, z čehož často pramení vzájemné deziluze (učiteľů, študentů ap.), konfliktové situace a v neposlední řadě i nejasnosti o celkové koncepci funkce vysokoškolského vzdělání.

K podobným důsledkům vede i rozdílné pojetí některých tradičních označení, jako např. „připravenost na studia“, „výchovní vztah“, „hodnocení študentů“ atd. Jejich smysl není pevně stanoven, proto jsou odlišné, i když třeba ustálené, použí-

vány různými vrstvami. K těmto úvahám dochází autor na základě konkrétních rozborů mnoha příkladů.

Závěrem možno říci, že prof. Sczepański úspěšně splnil cíl, který si vytyčil. Po-dařilo se mu shrnout a utřídit dosažitelný materiál, a tak vytvořit solidní základ pro komplexní sociologický výzkum, chystaný Výskumným ústavem při ministerstvu vysokých škol. Práce polských sociologů je tak pro nás nejen poučením, ale i příkladem.

Josef Alan

O OTÁZKACH MASOVEJ KULTÚRY¹

Kniha *Masová kultúra (Kultura Masowa)*, autorkou ktorej je dr. Antonína Kłostkowska, docentka na univerzite v Lodži, zahrňuje vznik a rozvoj masovej kultúry, jej oblasti a základné problémy, jej kritiku a obhajobu. Vyniká zrozumiteľnou a pútavou formou a je prvým pokusom systematicky podať (v Poľsku a vôbec v krajinách socialistického tábora) ucelený obraz o masovej kultúre. Jej kladom je, že vznikla na základe preštudovanej bohatej zahraničnej literatúry, čo umožnilo autorku dôkladne sa orientovať v základnej problematike masovej kultúry.

Obsah knihy stručne vystihujú jej základné kapitoly: *Chápanie kultúry*, *Spoločné hranice masovej kultúry*, *Obraz masovej kultúry a Prehľad úloh masovej kultúry v Poľsku*. V nich vysvetľuje, ako sa vytváral pojem kultúry a na jeho základe i pojem masovej kultúry, čo je masová kultúra, aké sú hlavné prostriedky masovej komunikácie, význam voľného času a jeho správne kultúrne využívanie, otázky homogenizácie masovej kultúry. Nakoniec sú to problémy foriem a rozvoja masovej kultúry v Poľsku ako aj otázky jej štýlu, ktorým sa líši od masovej kultúry západoeurópskych kapitalistických krajín a zvlášť Spojených štátov amerických.

Podnetom pre napísanie tejto práce boli vlastné výskumy autorky vybraných javov masovej kultúry, ktoré robila od roku 1957 a ktoré mali veľký význam pre interpretáciu analyzovaných materiálov a teórií publikovaných v zahraničných štúdiách a vedeckých prácach západoeurópskych sociológov. Problematika knihy na základe inšpiračných podnetov profesora Jozefa Chałasińskiego začala sa krystalizovať v Ústave sociológie a histórie kultúry Poľskej akadémie vied ako aj v prednáškovom cykle pre poslucháčov sociológie na univerzite v Lodži. Materiál pre prehľad masovej kultúry v Poľsku získala prácou v Komitete výskumov súčasnej kultúry.

Môžeme kladne hodnotiť snahu autorky systemizovať úlohy masovej kultúry a predstaviť jej všeobecný náčrt, opretý o doterajšiu literatúru z oblasti masovej kultúry ako aj o výsledky sociologických výskumov. Nebolo to možné bez uvedenia historickej perspektívy formovania sa masovej kultúry ani bez toho, ako sa masová kultúra vytvárala vo vyspelých kapitalistických štátoch, pretože zvlášť technický rozvoj v USA silne ovplyvňoval aj rozvoj prostriedkov masovej komunikácie.

¹ Antonína Kłostkowska, *Kultura Masowa*, Warszawa 1964, strán 483.

I keď v chápaní masovej kultúry kladie dôraz na formálnu, kvantitatívnu stránku (prejavuje sa to aj v jej definícii masovej kultúry) snaží sa vysvetliť jej historické korene vzniku a ako technicko-ekonomické a spoločenské podmienky vplývajú na vznik a rozvoj prostriedkov masovej komunikácie. Na úkor práve tohto historického zahĺbenia bola autorka nútená obmedziť sa vo svojej štúdií len na hlavné javy masovej kultúry a vylúčiť z nej niektoré oblasti súčasnej kultúry, ako je šport, zábavné hry, ľudová umelecká tvorivosť a iné. Nehľadiac na toto zúženie, tematický obsah knihy je dosť široký a zahrňuje problematiku masovej kultúry jednoliatu v súčasnosti ešte spornú. Na druhej strane jej definícia masovej kultúry umožňuje zahrnúť do tohto pojmu rozličné formy masovej kultúry v rozličných spoločenských zariadeniach, čo je jej veľkým kladom.

Veľmi cenná je u autorky nielen obhajoba masovej kultúry, ale aj historický prehľad jej kritiky. Tento prehľad by si zasluhoval širšie monografické spracovanie, podobne ako aj úlohy masovej kultúry. Rovnako by si vyžadovala dôkladnejšie rozpracovanie aj posledná kapitola knihy, ktorá načrtáva prehľad úloh masovej kultúry v Poľsku. Autorka podáva len nárys

tejto problematiky, ktorá si v budúcnosti (keď bude nazhromaždený dostatočný materiál vo výskumných prácach) nevyhnutne vyžiada rozšírenie a nové hľadiská. V tejto kapitole zvlášť cenné je autorkino tvrdenie, že i v podmienkach socialistického zriadenia, čo sa týka rozvoja a úloh masovej kultúry, nie je všetko jednoduché a hotové. Treba riešiť mnohé otázky, ktoré sa týkajú nielen oznamovaného programu prostriedkami masovej komunikácie, ale je nutné určiť aj správne proporcie medzi formami oznamovaného obsahu a požiadavkami konzumentov s rozličnou kultúrnou úrovňou a vzdelaním. Kultúrna politika socialistického štátu v značnej miere poskytuje poslucháčom slobodný výber kultúrneho programu, ale súčasne stojí pred úlohou regulovať tento výber v žiadúcom smere základných ideologických a výchovných tendencií.

Úlohy, pred ktorými stojí masová kultúra, nemôžu byť ani u nás nikomu lahostajné. Z toho dôvodu by sa žiadalo preložiť túto veľmi podnetnú a aktuálnu knihu aj do slovenčiny. Poslúžilo by to nielen pracovníkom v oblasti kultúry a osvety, ale aj rozvoju sociológie masovej kultúry u nás.

Oliver Bakoš

KONFRONTÁCIA FENOMENOLÓGIE A MARXIZMU

Pomerne útlá kniha francúzskeho marxistického filozofa J. T. Desantiho¹ je kritickým rozborom Husserlovej fenomenológie. Fenomenológia, ako jeden zo smerov súčasnej buržoáznej filozofie, nadobudla zvlášť veľký vplyv v súčasnom subjektívnom idealizme hlavne po druhej svetovej vojne; filozofická produkcia inšpirovaná fenomenológiou (napr. existencializmus) je mimoriadne veľká.

Autor vychádza z toho, že marxistická

filozofia dokázala už svoju pravdivosť v praktickej činnosti ľudí, v praxi vybudovania socializmu. Aj tak je však potrebné ukázať na poli teórie, že praktické úspechy dosiahnuté vďaka marxistickej teórii nie sú náhodné, ale nevyhnutné, že vyplývajú zo základných princípov marxistickej filozofie, jej vedeckého poňatia sveta.

Správnosť alebo nesprávnosť určitého filozofického smeru je daná hlavne jeho základnými princípmi. Preto boj marxistickej filozofie proti fenomenológii sa musí začínať predovšetkým dôkazom nesprávnosti jej základného postupu, dôkazom, že tento základný postup fenomenológie ne-

¹ Jean-T. Desanti, *Phénoménologie et praxis*, Editions Sociales, Paris 1963, strán 149.